

hogy az ezen rendelt hatálya alá tartozó perekben a felfüggesztést mellőzze. Ezzel szemben a bpesti törvényszék 6 P. 40942/1928. sz. nemrég hozott határozata helyesen felfüggesztette az eljárást egy magyar-cseh viszonylatú régi koronakövetelés tárgyában. Helyesebbnek tartjuk ezt, mint az általános tendenciát. Inkább időleges *denegatio justitiae*, mint a ma szabálya alapján kelt nem kielégítő döntés!

Dr. Balla Ignác

Mikor születik meg a jog? A „Polgari Jog“ két előző számában foglalkoztunk a még ki nem fizetett tartozásra alapított visszkereseti igénnyel és az áprilisi számban utaltunk arra az elvi általánosításra, hogy mikor tekinthető egy jog keletkezettnek, megszületettnek. A témát a jogélet egészére kiterjedő ereje folytán érdeemes tovább szólni.

Reámutattunk előző cikkünkben arra a jelenségre, hogy valamely jog, követelés keletkezési tényalapja egy láncolatból is állhat, amely láncolat egyes elemei időbelileg szétszakítva jelentkeznek. Az általunk megbeszélte két kúriai döntés tényállása azt a kérdést vetette fel: vajjon van-e eleven ereje, joghatása a félig kialakult helyzetnek, amikor láncolatos tényállás még egészében adva nincs — a tartozás, a felelősség már fennáll, de a tartozás kifizetése, amely az eredeti hitelező jogát törvényi engedménnyel a fizetést eszközölő félre átviszi, még nem történt meg. Láttuk a két fajtájú megoldást: az egyik esetben egyenesen a kereseti jogot ismerte el a Kúria, amit elméletileg akként is minősíthetnénk, hogy a Kúria azt, ami eddig résztényállás volt, amelynek teljességéhez a kifizetés is hozzátartozott, önálló, befejezett tényállássá minősítette át, melynek joghatásai beállanak a kifizetés híjján is; hasonló fejlődési menet a *real contractus*-ból a *consensuál contractus* kialakulása, vagyis a puszta *consensus*-nak, mely odáig csak tényállás rész volt és csak a dolog szolgáltatással vált teljes tényállássá, önálló tényállássá való kiképzése. A másik esetben még e beszámítást sem engedte meg a Kúria, mert a kifizetést a jogátszállás előfeltételéül tekintette, de in ultima analisi a kifizetetlen tartozásért való felelősséget is elégnék tartotta arra, hogy a felperesi követelés érvényesítését ezzel megakassza, vagyis a beszámítás megtagadásával is gyakorlatilag ugyanazon eredményre jutott, mintha a beszámítást megengedte volna. Mindenesetre a két döntés elvi eltérése dacára közösséget mutat abban az irányban, hogy jogi

hatályhoz juttatja a be nem fejezett tényállást is. A két döntés annyiban is közösséget mutat, hogy a bírói döntés nemcsak hogy a láncolatossági tényállás megszakított-ságával foglalkozott, hanem, hogy a bírói döntések ma-guk is a láncolatossági tényállás előtt történtek. Önálló, de e helyütt nem tárgyalandó kérdés, hogy a teljes jog-hatást véve, vagyis a befejezett kifejezett tényállás minden jogi következménye, alkalmazásra talál-e a láncolatossági tényállásnak hátrahagyása esetén, vagy csak egyes kiemelt jogkövetkezmények quasi előleghatásként adatnak-e meg a nem teljes tényállásra.

Amivel itt foglalkozni kívánunk, az a kérdés egy másik kaleidoszkop változatára szól, amikor a tényállás a bírói döntés idején már teljesen befejezett, de elbírálás tárgyául mégis a kifejezetlen tényállás, jogi hatása szolgál.

Mint ahogy a véletlen nem szolgáltatott a téma megvilágítására alkalmas friss bírói döntést, elméleti alapon vetjük fel a következő tényállást.

Adós az engedményről szóló értesítés után eladó megbízásából valami munkát lát el — fölvetődik a beszámítás kérdése. Adódik a felelet: az értesítési caesura lezárja a helyzetet. Az értesítés időpontjában adósnak ellenkövetelése nem volt. Az értesítés után a régi hitelezővel szemben keletkezett követelést adós az engedményesnek ellen nem veheti.

Másik eset: Gépjármű eladója vételárkövetelését engedményezi és erről adóst értesíti. Értesítés után törés esik a gépen, melyért eladó szavatossággal tartozik. Kérdés: ellenvehető-e adós az engedményesnek a szavatosságból folyó igényét, mint beszámítási kifogást. Ha az értékesítési caesura szempontjából nézzük az esetet, azt kell keresnünk, volt-e adósnak az értesítés időpontjában fennálló követelése. Prima facie helyzet az, hogy az engedmény és az értesítés időpontjában a szavatossági igényből eredő követelés még nem állott fenn, de már fennállott a szavatossági „feszültségi helyzet”. Ha a caesura értelmében dogmatikusan értékelünk, a beszámítási kifogást el kell utasítani, mert az értesítés időpontjában adósnak még nem volt követelése. A jogérzet ezt a döntést nem találja megnyugtatónak. A római jogi tétel: ne fiat cessio ad potentio rem ma már csak jogtörténeti emlék, de ma is eleven irányító szempont, hogy az engedmény az adós jogi helyzetén nem ronthat. Visszajutottunk a követelés mikori keletkezésének, megszületésének problémájához. A követelés tényalapja itt is láncolatossági, és itt is az egyes tényállás-elemek időbelileg szétszakadnak. Az első tényállás-alap:

az adásvételi szerződés megkötése és vele esetleg a szavatossági igény megteremtése. Második, befejező tényállás: a szavatossági eset (géptörés) bekövetkezése. E két tényállás bekövetkezési időpontja közé ékelődik be az engedmény és adós értesítése.

Abstract fogalmi elemzés helyett nézzük a jogszabályokat. A BGB 404. §-a a következőképp rendelkezik: „Der Schuldner kann dem neuen Gläubiger die Einwendungen entgegensetzen, die zur Zeit der Abtretung der Forderung gegen den bisherigen Gläubiger begründet waren“.

Magánjogi törvénykönyvjavaslatunk 1229. §-a eként szól:

„Az adós az engedményezőhöz való jogviszonyából eredő kifogásait az engedményesnek is ellenvetheti, feltéve, hogy a kifogások oly alapon illetik meg, amely már megvolt, amikor az engedményről az adós értesítést kapott“.

(Mellesleg jegyezzük meg, hogy a Javaslat rendelkezése annyiban helyesebb, hogy nem az engedmény időpontját veszi alapul, mint a BGB, hanem az adós értesítését.)

Sem a BGB, sem a magyar Javaslat nem említi, hogy a beszámítandó követelésnek fenn kell állani — a kifogás „alap“-jának kell fennállani.

Staudinger commentárja az általunk fölvetett esetre aktualitással bírón a következőket írja: „Hiedurch sind keineswegs alle Einwendungen ausgeschlossen welche sich auf Tatsachen gründen, die erst später eingetreten sind. Es wird nur erfordert, dass der Rechtsgrund, auf welchem die Einwendungen beruhen, schon zur Zeit der Abtretung bestanden hat, mögen auch die Tatsachen, infolge deren er wirksam wird, erst nach der Abtretung eingetreten sein“. (Schuldverhältnisse I. rész 463. l. Ugyanott hasonló Reichsgericht döntésre hivatkozás.)

Az I. Tervezet 1262. §-hoz (megfelel a Javaslat fentebb hivatkozott 1229. §-ának) írt indokolás a következőket mondja:

„Nem szükséges, hogy az engedményezés idejében a kifogás hatályossá váltának tényleges előfeltételei már beállottak legyenek; de szükséges, hogy a kifogás jogalapja már létezzék, mikor az adós az engedményezésről értesítettik“. (Indokolás Kötelmi jog I—VI. címhez, 591. l.)

A kifejezések úgy a törvényszövegben, mint az Indokolásban és a kommentárban elmosódóak. Nincs fix tartalma az „alap“-nak, sem a kifogás „hatályossá vá-

lásának“. A törvényhozót itt is az érdekhelyzet tisztázása vezette, nem az elmélettisztázás. Ez a kötelezettség az irodalomra vár.

A magunk részéről illusztrálásként akartunk hivatkozni az ismertetett törvényi rendelkezésekre, mint amelyekben a követelés mikori születésének problémája ugyancsak fölvetődik és a jogcsira is honorálást kap.

A teljesség kedvéért említjük meg, hogy az Indokolás szerint „az a szabály, hogy az adós az engedményezőhöz való jogviszonyból eredő kifogásokat az engedményesnek is ellenvetheti, megfelel fennálló jogunknak“ (Indokolás id. helye). A kifogás „alap“-jának létezéséről azonban a fennálló joggal kapcsolatosan kifejezetten nem beszél. De e szűkebb vonatkozásban is élő jognak kell tartanunk a Tervezet szabályát.

B. S.

JOGIRODALOM

A korlátolt felelősségű és a csendestársaság. Magyarazzák: Dr. Glückstahl Andor és dr. Huppert Leo ügyvédek. Budapest 1930. A korlátolt felelősségű társaság a kereskedelmi törvény óta első reformjavaslat a társasági jog terén. Nemcsak új intézmény, hanem a szabályozás módja és szelleme tekintetében is más idők terméke, megváltozott jogi gondolkozás kifejezője. Mivel így a kereskedelmi törvény társasági szabályainak analogiái az eltérő elveknél fogva nehezen alkalmazhatók, annál fontosabb, hogy az egyes szakaszok maguknak a törvénynek egyéb szabályaival való összevetése és szerves egységesítése útján álljanak világosan a gyakorlati jogász, a jog alkalmazói előtt. E téren a törvény alkalmazásának első éveiben, mikor még nincsen kialakult joggyakorlat, nagy szolgálatot tettek a szerzők. A bevezetőben célkitűzésük negatív részét olyképen határozzák meg, hogy nem bírálják, nem akarnak elébe vágni a kifogások szabad kifejlődésének és nem üznek elméletet, nem dogmatizálnak. Positív célkitűzésük lényegileg az, amit elől a szerzők érdeméül tudtam be, tehát e célkitűzésnek az egész törvény magyarázatán keresztül lelkiismeretesen, alapos képzettséggel és tanulmányozással eleget tettek. Az egyes szakaszokra való utalás azért is fontos e törvéynél, mert szabályai már nem állnak nagyrészt dispositív szabályokból, mint a kereskedelmi törvény társasági részének szabályai, hanem a törvényhozó beavatkozó álláspontjánál fogva sok benne a kogens jogszabály és így fontos, hogy az alkalmazó jogász.